

cross comix

Platform for visual storytelling

Meerjarenbeleidsplan
2025-2028

Samenvatting

Cross Comix bestaat om over de grenzen van het beeldverhaal heen te kijken en bruggen te slaan. Naar andere kunstdisciplines, maar ook naar de maatschappelijke actualiteit. Zo produceerden we met vijftien scholen animaties bij het muziekstuk Enigma Variaties van Edward Elgar, live uitgevoerd door het Rotterdams Philharmonisch Orkest. We publiceerden een boek over honderd jaar strips in Rotterdam. We maakten een tentoonstelling van werk door Oekraïense illustratoren over de impact van de oorlog op hun leven. In 2024 gaan we een samenwerking aan met MEE Rotterdam Rijnmond, een organisatie die mensen met een beperking ondersteunt, om te onderzoeken hoe woordloze beeldverhalen zijn in te zetten om informatie over te brengen aan laaggeletterden.

De hoofdactiviteit van Cross Comix is een tweedaags festival in september, voorafgegaan door een week lang publiek atelier op Rotterdam Centraal. Het festival richt zich deels op (aankomende) professionals, met presentaties van prominenten op het vakgebied en mogelijkheden om te netwerken en uitgevers te ontmoeten. Het publieksgerichte deel van het festival biedt onder meer lezingen, exposities, tekenworkshops en een makersmarkt waar unieke producties in kleine oplage te koop zijn.

Cross Comix is, met andere woorden, een intrinsiek op interconnectiviteit gerichte organisatie met een sterke inhoudelijke drive. Daarin zijn we uniek in Nederland en een voorloper in Europa. Die voorsprong willen we graag uitbouwen.

Ambitie

De centrale ambitie van dit plan is om Cross Comix in de periode 2025-2028 tot een organisatie te maken die het hele jaar zichtbaar is, ook buiten Rotterdam. Het festival blijft de kernactiviteit, maar daarnaast ontwikkelen we aanvullende speciale activiteiten en sluiten aan bij andere evenementen om daar een beeldend element in te brengen. In 2028 zou de organisatie dan klaar moeten zijn voor een landelijke aanvraag, met als oogmerk een Europees toonaangevend festival voor het beeldverhaal te worden, betekenisvol voor zowel het publiek als de makers zelf.

Inhoudelijk en organisatorisch is Cross Comix klaar voor deze stap. Daarvoor is echter wel een investering nodig. Op dit moment moet bijna de helft van de festivalbegroting jaarlijks uit projectfondsen geworven worden, zodat zelfs de personeelskosten niet zeker zijn. Dat maakt langetermijnplanning ingewikkeld: Cross Comix loopt altijd het risico in mei te moeten besluiten om vier maanden later een uitgetekend festival neer te zetten. Dit zet een rem op de bijdrage aan de doelstellingen op het gebied van interconnectiviteit, inclusie en innovatie. De vraag aan de gemeente Rotterdam is dan ook om de basis van het festival zeker te stellen en zo ruimte te scheppen voor een kernorganisatie die het hele jaar actief is in plaats van alleen in de aanloop naar het festival.

1 Missie, visie en strategie

Beeldverhalen zijn sinds het begin van de 21ste eeuw snel geaccepteerd als een volwassen kunstvorm. Dat is voor een belangrijk deel te danken aan een jonge generatie met een artistieke benadering van een medium waarin studio's/uitgeverijen met commerciële formules domineren. In die humuslaag vindt de innovatie plaats, daar manifesteren zich de nieuwe talenten. Daar worden de grenzen van de discipline opgerekt.

Missie

Cross Comix is opgericht vanuit het inzicht dat er geen grenzen bestaan aan de relevantie van beeldverhalen. De organisatie slaat bruggen naar andere kunstdisciplines, maar ook naar de maatschappelijke actualiteit. We hebben daarin een voortrekkersrol, in de zin dat het uitgangspunt niet het beeldverhaal zelf is, maar de relatie daarvan met de omgeving.

We onderscheiden ons van andere festivals voor beeldverhalen doordat we in staat zijn zelf innovatieve, complexe producties tot stand te brengen: een animatie met een klassiek orkest, een boek met inbreng van honderden makers, een speurtocht naar grafisch talent in Oekraïne voor een expositie, een coproductie rondom laaggeletterdheid met een partner in het maatschappelijke veld.

Visie

De weg voor ons ligt open. Er zijn tientallen stripfestivals in Europa, maar zelfs de grootste daarvan, in Angoulême (Fr), concentreert zich op de eigen discipline. Grafische festivals zoals Playgrounds hebben vaak weer weinig aandacht voor storytelling en voor brede literaire festivals als Crossing Border is de graphic novel een leuke bijkomstigheid. De weg voor ons ligt open en we zijn van plan die in te slaan.

Cross Comix beoogt in de periode 2025-2028 een organisatie te zijn die het hele jaar zichtbaar is, ook buiten Rotterdam. Het festival blijft de kernactiviteit, maar daarnaast ontwikkelen we aanvullende eigen activiteiten en sluiten aan bij andere culturele of maatschappelijke evenementen om daar een beeldend element in te brengen. Zo bereiken we ook groepen die minder vanzelfsprekend naar het festival komen. In 2028 staat er een landelijk relevante organisatie met een toenemend internationaal profiel.

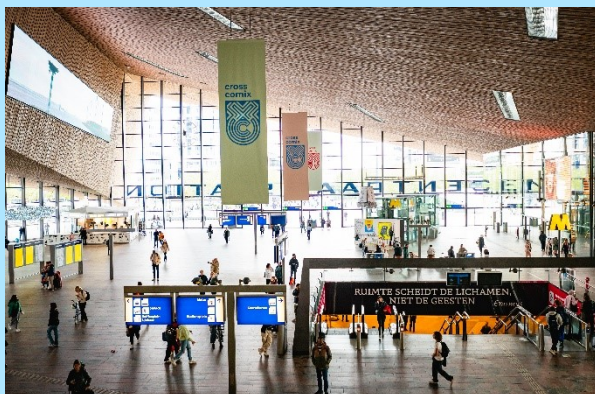
Strategie

De strategie om de visie voor 2028 te bereiken is al in de aanloop van de festivaleditie 2023 ingezet: een voller en breder programma met een heldere internationale component, versterking van de banden met hogescholen, verjonging en internationalisering van het

team. Prioriteit voor 2024 is de realisatie van een cross-disciplinaire productie en versterking van de marketing en communicatie. Dan is het palet voor de volgende stap gereed (maar nog niet op volle kracht).

Wanneer vanaf 2025 de financiële mogelijkheden verruimd zijn, kunnen we de internationale component van het programma verstevigen en ons daarmee positioneren ten opzichte van twee andere toonaangevende stripevenementen, Stripdagen Haarlem en Stripfestival Breda, die zich vooral op Nederland richten. De eerste voertaal van het festival is dan Engels, mede met het oog op de groeiende gemeenschap internationale makers en liefhebbers in Nederland (en zeker ook in Rotterdam). We leggen contact met festivals elders in Europa, om inspiratie op te doen, maar ook om samen te werken, bijvoorbeeld door het laten reizen van exposities.

Tegelijkertijd groeien we in de breedte met speciale evenementen door het jaar heen, niet per se in Rotterdam. Het project rondom laaggeletterdheid, bijvoorbeeld, verdient na het festival een follow-up in de vorm van een bijeenkomst voor welzijnsprofessionals en ambtenaren, en allicht ook meer producties die zich expliciet op laaggeletterden richten. Het festival zal niet iedereen aanspreken – daarvoor is het nu nog teveel een niche. Maar we weten uit onze aanwezigheid op Rotterdam Centraal dat er een grote latente belangstelling bestaat voor beeldverhalen. Die doelgroepen moet je niet aanspreken door hen naar het festival proberen te lokken, maar door het in het Nederlands aan te spreken bij evenementen of op plekken te zijn waar ze van zichzelf al komen.

Beeldverslag Cross Comix 2023 (1/6): voor en tijdens het festival: tekenaars aan het werk op Rotterdam Centraal, uitverkochte zaal op de vrijdag in Arminius, spreker Marlyn Spaaij over de animatie die ze maakt van haar eigen graphic novel, Sisters of the Mist.

2 Terugblik en stand van zaken

Cross Comix ging het cultuurplan 2021-2024 in als een semi-vrijwilligersorganisatie die vier succesvolle maar kleinschalige festivals had georganiseerd. Wel waren er al drie grote projecten in portefeuille. Na de coronahobbel herpakte de organisatie zich en zette een professioneel festival neer dat klaar is om door te groeien.

2.1 Programmering

Het pièce de résistance van Cross Comix in 2021 was een productie met vijftien scholen, van vmbo tot hbo, die ieder een animatie voor de uit evenzoveel delen bestaande compositie Enigma Variaties van Edward Elgar (1857-1934) voor hun rekening namen. Vanwege corona moest de uitvoering door het Rotterdams Philharmonisch Orkest helaas in een bijna lege Doelen plaatsvinden. Het festival van dat jaar vond plaats in het eerste weekend zonder coronabeperkingen, op diverse plekken in de wijk Blijdorp, voor het eerst in samenwerking met twee hogescholen voor de kunsten. Het derde grote project, het boek Rotterdam Stripstad, schoof door naar 2022 wegens internationale papierschaarste.

Wegens tegenvallende fondsinkomsten maakte het festival in 2022 een pas op de plaats, zodat er uiteindelijk pas in 2023 een festival stond zoals we dat voor ogen hadden: ruim opgezet met presentaties, talkshows, exposities, een markt en kiosk met bijzondere zines, netwerkmogelijkheden voor de makers en meer. De focus lag op een expositie van Oekraïense makers over de impact van de oorlog, maar er was ook aandacht voor het storyboarding en voor de impact van kunstmatige intelligentie op het vakgebied.

In 2024 hopen we een volgende stap te zetten met twee bijzondere projecten. Met MEE Rotterdam Rijnmond, een organisatie die mensen met een beperking ondersteunt, onderzoeken we hoe beeldverhalen informatie kunnen overbrengen aan laaggeletterden. Samen met Festival Downtown ontwikkelen we een beeldende muziekproductie.

Beeldverslag Cross Comix 2023 (2/6): de winnaar (midden) en runners up van de Small Press Award 2023 voor de beste productie in eigen beheer, AI-kenner Eric Kalsbeek in gesprek met talkshowhost Cecile van Bruggen over de gevolgen van generatieve AI voor de praktijk van beeldmakers.

2.2 Ontwikkeling van de organisatie

In de professionalisering van de organisatie, met fair pay voor alle medewerkers, is gekozen om te focussen op het festival. Van een meewerkend bestuur maakte Cross Comix de overstap naar een RvT-model met één directeur-bestuurder. Met de statutenwijziging wijzigde ook de naam van de stichting van Centraal Plan Bureau Rotterdam naar Cross Comix.

De directeur-bestuurder voert de titel van zakelijk leider. Hij weet zich gesteund door een team met inhoudelijke én productionele kennis, en een programmaraad met een breed netwerk. Zo ruim mogelijke input voor de programmering is immers cruciaal om continu over de grenzen van het bekende heen te kijken.

Cross Comix voldoet per 1 januari 2024 geheel aan de drie culturele codes en aan de aanbiregels. Het sluitstuk is een boekhoudsysteem dat digitale (in plaats van handmatige) controle van de rechtmatigheid van betalingen mogelijk maakt.

Samenstelling team: Kim Jansen (productie), Christian Jongeneel (zakelijk leider), Jeff Poerstamper (programma/productie), Caterina Sala (internationale contacten, productie), Loes Sikkes (huisstijl), Dasha Starostin (curatie Zine Kiosk, productie), Kwannie Tang & Man-Yee Mok (set dressing) en Marijn van der Waa (marketing en communicatie).

Samenstelling Raad van Toezicht: Liselotte de Haan (adviseur bij Antea Group), Rob Noordhoek (conservator en publiekshistoricus Museum Rotterdam), Ander Opmeer (journalist en schrijfcoach). Allen zijn pas in hun eerste termijn. Aanvullende informatie:

Naam	Jaar	m/v/x	Functie in RvT	Aantreden	Profiel
Liselotte de Haan	1973	m	Voorzitter	31-5-2023	Politiek-bestuurlijk
Rob Noordhoek	1973	v	Lid	31-5-2023	Stedelijke kennis
Ander Opmeer	1979	x	Lid	31-5-2023	Communicatie
(Renate Stüger)	1980	v	(Lid)	1-4-2024	Inhoudelijk
vacature			Penningmr.		Financieel

Renate Stüger (auteur 'Suriman', coördinator Buurtkamer de Luyk, Den Haag) is vooralsnog aspirant-lid. De vacature op financiële expertise wordt ondervangen door Danielle de Kruijff, voormalig penningmeester van het bestuur, die op afroep beschikbaar is.

Samenstelling programmaraad: Ingrid Huijsman (communicatieadviseur, stripkenner, voormalig stichtingsvoorzitter), Hanco Kolk (stripauteur, docent hogeschool Artez, medebedenker Cross Comix), André Hanegraaf (illustrator, docent hogeschool Avans), Gert-Jan Pos (voormalig stripintendant, docent Willem de Koning Academie), Hans Pols (redacteur Stripschrift en Debutantenfonds).

3 Beleidsvoornemens

Het belangrijkste beleidsvoornemen van Cross Comix is in de periode 2025-2028 een landelijk toonaangevende organisatie te zijn op het gebied van beeldverhalen. Dat vraagt nadere verdieping van het festivalprogramma voor de kerndoelgroep. Tegelijkertijd zetten we via kleinere programma's door het jaar in op verbreding van het bereik.

3.1 Programma's

Het tweedaagse festival is het kernprogramma van Cross Comix. Dit bedient twee doelgroepen: (aankomende) professionals en mensen die geïnteresseerd zijn in de trends op het gebied van beeldverhalen. Het festival omvat onder meer presentaties door prominenten op het vakgebied, exposities, talkshows rond actuele thema's, een groot aanbod aan (internationale) zines in kleine oplagen, netwerkmogelijkheden voor jonge makers, de jaarlijkse Small Press Award voor de beste in eigen beheer uitgebrachte productie (samen met Stripedagen Haarlem), muziekproducties en meer. Voorafgaand is er een week lang een open atelier op Rotterdam Centraal.

Ieder jaar krijgt zijn eigen thema mee, dat enerzijds artistiek interessant is en anderzijds een venster naar buiten opent. Een voorbeeldthema dat al langer op onze verlanglijst staat, maar een lange voorbereidingstijd vergt en daarom meer financiële zekerheid, is graphic medicine, ofwel de inzet van beeldverhalen in de gezondheidszorg. De Universiteit van Amsterdam heeft een onderzoeksgroep in dit veld. Idealiter zouden we ons festival combineren met een medisch-wetenschappelijke conferentie.

De tenminste vier speciale producties per jaar richten zich in ieder geval deels op andere doelgroepen. Sommige elementen van het festival verdienen het bijvoorbeeld om ook elders een plek te krijgen. Denk aan exposities die (inter)nationaal reizen of landen op een plek voor mensen die een prikkelarme omgeving nodig hebben. Het project met MEE Rotterdam Rijnmond voor laaggeletterden krijgt hopelijk in 2025 op twee manieren een vervolg, namelijk een presentatie voor professionals in dat veld en een nadere verkenning van de mogelijkheden voor beeldcommunicatie met deze doelgroep.

3.2 Ontwikkeling van de organisatie

In essentie is Cross Comix momenteel een projectorganisatie, gericht op leveren van één piekprestatie per jaar. De productie van meerdere evenementen vraagt een staande organisatie. Tegelijkertijd blijft de omvang te gering om een eigen kantoor te rechtvaardigen. Functioneel is dat geen bezwaar, maar het heeft wel consequenties voor de borging van de sociale samenhang van het team.

Een tweede belangrijke ontwikkeling zal de overgang naar Engels als primaire voertaal binnen de organisatie zijn. Daar is deels nu al sprake van, maar het is wel een grote overgang wanneer alle interne documentatie en communicatie omgezet wordt.

3.3 Prestatieraster

Kwantitatieve activiteiten	Gemiddeld per jaar	2022 (terugblik)
Aantal producties	5	2
Aantal presentaties TOTAAL	6	3
Aantal presentaties in Rotterdam	5	3
Aantal presentaties digitaal	-	-
Aantal wisselende tentoonstellingen	-	-
Aantal uren openstelling	-	-

Cross Comix produceert al haar evenementen zelf. Omdat het festival tweedaags is, is het aantal presentaties groter dan het aantal producties. Voorlopig gaan we uit van jaarlijks één productie buiten Rotterdam.

Bezoek	Gemiddeld per jaar
Totaal aantal bezoeken per jaar	2.100
- Waarvan in Rotterdam	1.950
Bezoeken digitale activiteiten	--

Uitgangspunt is 1.500 bezoekers voor het festival en direct daaraan gerelateerde activiteiten, zoals het atelier op Rotterdam Centraal (waar we alleen mensen tellen die even stilstaan, niet de voorbijgangers). Dit is het aantal dat we maximaal op de bestaande locatie kwijt kunnen. De overige vier activiteiten moeten gemiddeld 150 bezoekers trekken. De potentie is groter, maar we weten niet hoe snel de groei te realiseren is.

3.4 Marketing en communicatie

Onderdeel van de spreiding van aanbod en daarbij aanpassing van de organisatie is een vernieuwde aanpak van marketing en communicatie. Die is nu goeddeels gericht op opkomstbevordering voor het festival. Jaarlijks moet hiervoor eigenlijk opnieuw gewerkt worden aan de naamsbekendheid. Dat uit zich ook in een relatief laag herhaalbezoek. In het voorjaar van 2024 wordt daarom in nauwe samenwerking met Rotterdam Festivals een nieuw strategisch marketing- en communicatieplan opgesteld, nadrukkelijk ook gericht op publiek buiten Rotterdam. Daarnaast zit voor 2024 een noodzakelijke (technische) vernieuwing van de website in de planning.

Het doel van het nieuwe marketingbeleid is tweeledig. Enerzijds gaat het om het vergroten van de algemene naamsbekendheid: Cross Comix als dé organisatie voor de vernieuwing van het beeldverhaal in Nederland. Dit vereist zichtbaarheid door het jaar heen, ook als er niet direct een evenement te promoten valt. Deze communicatie is gericht op het algemene publiek, maar ook op potentiële samenwerkingspartners.

Anderzijds gaat het om het onder de aandacht brengen van de evenementen. Het festival heeft een vaste kern, die uitgebreid moet worden. Er ligt nog een grote potentie in de directe kring van liefhebbers, die via (online) netwerken valt aan te boren. Meer focus in het communicatiebeleid moet leiden tot bereik bij groepen met een latente belangstelling op specifieke onderwerpen. Voor de speciale producties is het zaak, met de eventuele samenwerkingspartner, de beoogde doelgroep gericht te benaderen. Dit hoeft niet per se gericht te zijn op vervolfbezoek aan het festival.

Beide doelen overlappen uiteraard. De communicatie voor de evenementen moet bijdragen aan het imago van de merknaam. En naamsbekendheid is niet een doel op zich, maar een middel om het imago en de kwaliteit van de evenementen te versterken: een nieuwe activiteit krijgt een vliegende start als er 'Cross Comix' op staat.

Vanzelfsprekend ligt de kwaliteit van het gebodene ten grondslag aan het imago van een merk. Maar op dit moment blijft de naamsbekendheid achter bij wat Cross Comix verdient.

Beeldverslag Cross Comix 2023 (3/6): uitgever Wilde Haren reviewt het werk van een jonge maker, studenten bekijken elkaars werk tijdens het netwerkevenement SwapX, de Kiosk biedt een internationale selectie van de beste zines van het moment, aantekeningen maken bij een lezing betekent bij Cross Comix schetsen.

4 Diversiteit, fair practice en governance

Voor een kleine organisatie met één kernactiviteit is het niet altijd eenvoudig om aan alle eisen van de drie codes evenredig aandacht te geven. Binnen die beperking zet Cross Comix zich in om aan alle normen te voldoen. Het formuleren van acties heeft daarbij voorrang boven het formuleren van beleid.

4.1 Diversiteit en inclusie

Aanpak 1: Programma. Twintig jaar geleden was het beeldverhaal het domein van witte mannen en enkelen met een Indische achtergrond. Dat is rap veranderd. De genderbalans is buiten het commerciële circuit goeddeels rechtgetrokken. Minder snel gaat het op het gebied van culturele achtergrond, althans niet in Nederland. Wat er niet is, kun je niet programmeren, maar Cross Comix zorgt er wel voor vooraan te staan als nieuwe initiatieven zich manifesteren. We waren bijvoorbeeld het eerste grote festival dat de aandacht vestigde op Suriman, de eerste zwarte superheld van Nederland. Bovendien maken we zelf programmaonderdelen die inclusie als oogmerk hebben.

Aanpak 2: Publiek. Het festival is in zijn aard gebonden aan mensen met een bepaalde belangstelling. Die groep is groter dan het huidige aantal bezoekers. Naar diversiteit gaan we echter actief op zoek door het beeldverhaal naar nieuwe publieken toe te brengen. Daarvoor zijn de kleinere activiteiten buiten het festival bedoeld. Het streven is naar een evenwichtige verdeling tussen de light, medium en heavy users in het model van Rotterdam Festivals (zie ook paragraaf 5.2). We programmeren alleen op locaties die toegankelijk zijn voor mensen met een fysieke beperking.

Aanpak 3: Partners. Cross Comix zoekt partners binnen en buiten de cultuur. Buiten de hogescholen en Rotterdam Festivals zijn de meeste partners tijdelijk. In 2024 maken we een mooie, inclusieve productie met MEE Rotterdam Rijnmond, die een vervolg moeten krijgen in 2025, maar steeds zullen we ook andere partners zoeken om andere doelgroepen te bereiken. Daarbij kijken we vooral naar partijen voor wie we denken dat een verhalende beeldcomponent een aanvulling kan zijn op hun bestaande culturele of sociale aanbod. Talige communicatie is immers vaak gebaat bij een visueel verhalende component.

Aanpak 4: Personeel. Het huidige team van Cross Comix (inclusief RvT) is divers op het gebied van gender en culturele achtergrond. Met circa tien mensen is het echter onmogelijk om op alle fronten een afspiegeling van de Rotterdamse samenleving te zijn. Het doel is de diversiteit van de personeelssamenstelling stabiel te houden, in de wetenschap dat het vertrek van één persoon de balans al kan verstoren.

Beeldverslag Cross Comix 2023 (4/6): bovenaanzicht van het Cross Comix Atelier waar tekenaars bijzondere uitgaven aan de man brengen, model poseert voor gelegenheidstekenaars, de jongste generatie aan het werk, presentatie van het tweede Suriman album door Renate Stüger en Sai Rodrigues

4.2 Fair practice

Principe 1: Solidariteit. Een kleine organisatie is bijna per definitie plat, omdat iedereen taken van een ander moet kunnen overnemen. Solidariteit en begrip zijn daarom essentiële elementen om de organisatie draaiende te houden. Wat betreft **fair pay** is het uitgangspunt dat medewerkers een fatsoenlijk bestaan kunnen opbouwen op basis van de tarieven die de stichting biedt. Dit gaat verder dan aansluiting bij een cao of honoreringsrichtlijn. Deze rekenen doorgaans vanuit een cao met een opslag van 50% voor zzp'ers uurtarieven voor goed omlijnde functies met een stevig aantal uren en komen dan voor een zakelijk leider uit op een uurtarief van 30 à 40 euro of 25 à 35 euro voor een marketingmedewerker (cao's podia en festivals). Dat is goedbetaald voor een fulltime klus van enkele maanden, maar niet voor een langlopende functie van een beperkt aantal uren per maand. Zowel uit het oogpunt van onderlinge solidariteit als om concurrerend te blijven met grotere instellingen, is daarom gekozen voor een *flat rate* van 40 euro per uur voor alle medewerkers. De solidariteit strekt zich vanzelfsprekend uit tot **onze partners**, in

het bijzonder de honderden makers met wie we contact onderhouden. We betalen hen fair en geven hun de credits voor hun werk. We gebruiken onze sociale media ook om hun werk onder de aandacht te brengen.

Principe 2: Diversiteit. Cross Comix onderschrijft de code Diversiteit en Inclusie. Zie hiervoor paragraaf 4.1.

Principe 3: Vertrouwen. Door de omvang van de opdrachten die we verstrekken ontstaan geen grote afhankelijkheden tussen de organisatie en de medewerkers of opdrachtnemers. Dat maakt vertrouwen vanzelf tot een dragend principe: wie dat binnen de organisatie niet ervaart kan zonder grote persoonlijke of financiële consequenties afscheid nemen – en dus moet de organisatie zich inspannen om dat vertrouwen te behouden door met aandacht met elkaar om te gaan. Cross Comix hanteert een op externe normen gebaseerd reglement voor **veiligheid op de werkvloer**, met speciale aandacht voor het ontbreken van een kantoor: hoe, bijvoorbeeld, om te gaan met werkafspraken bij collega's thuis?

Principe 4: Duurzaamheid. Voor Cross Comix hangt duurzaamheid sterk samen met vertrouwen. Wie een goed idee heeft, krijgt een budget en kan het gaan uitvoeren. Zo is bijvoorbeeld de Zine Kiosk tot stand gekomen: een jonge maakster van buiten de organisatie meldde zich en kreeg het vertrouwen. Medewerkers zijn liefst zelf maker en zien het werk voor Cross Comix als onderdeel van hun professionele ontwikkeling.

Principe 5: Transparantie. Cross Comix hanteert een zo groot mogelijke transparantie. In principe zijn alle documenten voor iedereen binnen de organisatie toegankelijk, met uitzondering van privacygevoelige informatie, het boekhoudsysteem en de stukken van de RvT. De flat rate voorkomt scheve ogen over betaling.

4.3 Governance Code Cultuur

Principe 1. Cross Comix heeft als statutaire doelstelling het bevorderen van de aandacht voor het beeldverhaal in al zijn facetten. Deze doelstelling wordt bereikt door het organiseren van evenementen die culturele waarde creëren door enerzijds intrinsieke kunstzinnige kwaliteiten te benadrukken en anderzijds thema's te kiezen die aansluiten bij urgente maatschappelijke actualiteiten.

Principe 2. Cross Comix is een relatief kleine organisatie zonder personeel in vaste dienst. Dit leidt tot een relatief losse structuur waarin het verankeren van de code niet zeer strikt kan zijn, omdat alle betrokkenen slechts een deel van hun tijd bij de stichting betrokken zijn. Dit geldt voor de toezichthouders, de directie en het team. Borgen dat de code wordt nageleefd is primair belegd bij de directie, die de raad van toezicht tenminste jaarlijks informeert over eventuele afwijkingen van de code. Leden van de RvT ontvangen geen vergoeding en melden mogelijk relevante nevenfuncties vooraf.

Principe 3. Cross Comix heeft een transitie van een hands-on bestuur naar een raad van toezicht geëffectueerd, waardoor de rollen van toezicht houden en uitvoeren (en daarmee de verschillende belangen) strikter zijn gescheiden.

Principe 4. De basis van de organisatiestructuur en de financiële inrichting liggen vast in een directiereglement dat door de RvT is vastgesteld en periodiek wordt geëvalueerd. Daarin staat ook een heldere scheiding van taken tussen toezicht en directie, alsmede de financiële verantwoordelijkheden. De RvT heeft ook een eigen reglement. Als vuistregel geldt dat een reglement binnen de organisatie maximaal twee A4-tjes mag beslaan. Anders is het moeilijk te internaliseren en is het risico groot dat het een dode letter wordt.

Principe 5. De directie is een parttime functie van gemiddeld één dag in de week (met ingang van 2025 twee dagen). Met inachtneming van het door de RvT vastgestelde meerjarenbeleidsplan heeft de directie ruimte om programma's en evenementen naar eigen inzicht in te richten en ook externe contacten namens de organisatie te onderhouden.

Principe 6. De risico's waaraan Cross Comix is blootgesteld zijn beperkt. Er is geen personeel in dienst en er zijn geen langjarige verplichtingen. Dit maakt de risicobeheersing voor de directie eenvoudig. Ook de financiële risico's zijn beperkt, aangezien een groot deel van de inkomsten bestaat uit subsidies en toezeggingen van fondsen, die zeker gesteld zijn voordat de risicodragende activiteit wordt uitgevoerd. Cross Comix onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie en de Fair Practice Code.

Principe 7. Bij de invulling van de Raad van Toezicht is gekozen voor een complete vernieuwing ten opzichte van het oude, meewerkende bestuur, juist om een nieuwe, onafhankelijke blik op de uitvoerende organisatie te garanderen. De nadruk ligt op het houden van toezicht. De adviserende rol voor de uitvoerende organisatie, om een breed inhoudelijk en strategisch blikveld te garanderen, wordt ondervangen met een programmaraad van inhoudelijk deskundigen.

Principe 8. Cross Comix ziet vijf leden als de ideale omvang voor de Raad van Toezicht. De organisatie heeft momenteel nog niet de omvang of het imago dat leidt tot een groot aanbod aan potentiële toezichthouders. Uiteraard wordt gestreefd naar een spreiding van expertises en achtergronden, maar het aanbod is leidend. Er is geen sprake van een vergoeding.

Beeldverslag Cross Comix 2023 (5/6): de expositie van Oekraïense makers in de bovenzaal van Arminius, gesprek met de makers in de raadszaal van Arminius.

5 Gemeentelijke beleidsspeerpunten

Interconnectiviteit zit als doelstelling in de naam van de organisatie. Binnen de gemeentelijk beleidsspeerpunten is dit dan ook het belangrijkste aandachtspunt van Cross Comix – als kleine organisatie kunnen we nu eenmaal niet overal volop op inzetten.

5.1 Interconnectiviteit

Interconnectiviteit vindt binnen Cross Comix plaats langs drie assen: cultuur, actualiteit & samenleving en internationalisering.

Voor **culturele samenwerking** slaan we de handen ineen met andere instellingen. Het grootste project dat we op dit vlak realiseerden was de muziekproductie samen met het Rotterdams Philharmonisch Orkest (zie paragraaf 2.1). Maar we maakten ook een tentoonstelling over de stad samen met het Architectuur Instituut Rotterdam en organiseren de jaarlijkse Small Press Award met Stripdagen Haarlem. Voor intensieve producties zoals met het RPhO hebben we in 2021-2024 op de rem moeten trappen omdat we de daarvoor benodigde uren niet fair konden betalen. We pikken dit graag weer op, liefst telkens met andere partners om de verrassing erin te houden. Een idee dat op de plank ligt is het vertalen van de zandstormen uit *Dagen van Zand*, het internationaal gelauwerde album van de Rotterdamse Aimée de Jongh, naar een animatie met muziek op het grootste windinstrument van Nederland, het hoefdorgel van de Laurenskerk.

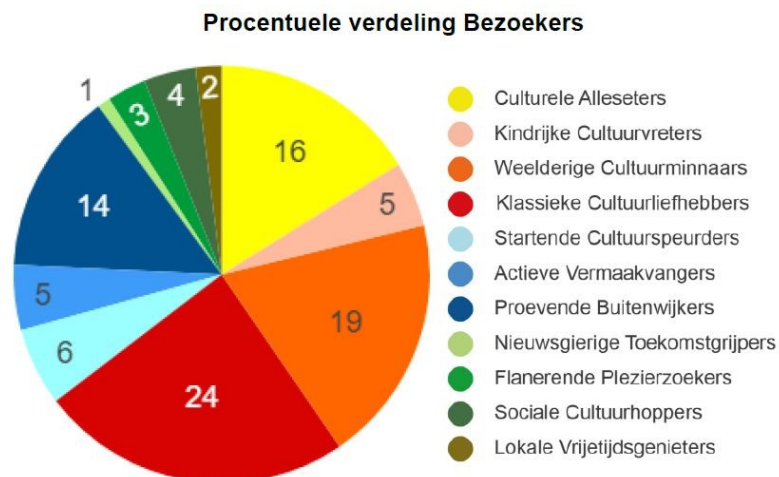
Op het gebied van **actualiteit en samenleving** zoeken we thema's die als het ware 's ochtends in de krant kunnen staan. In 2023 kozen we voor de oorlog in Oekraïne. Via Instagram legden we contact met tientallen makers om in een expositie een evenwichtig beeld te kunnen schetsen van het aanbod aan beeldverhalen daar. Vijf makers haalden we uit Kyiv en de diaspora om hun verhaal te doen op het festival. In 2024 kiezen we voor een maatschappelijk onderwerp: laaggeletterdheid. Op de longlist voor de toekomst staan onderwerpen als graphic medicine en recycling (van tekenmaterialen).

Festivals kiezen als een onderwerp op het gebied van **internationalisering** vaak voor een landentema. Dat vinden we te makkelijk. We zullen het niet nalaten als het actueel is (zoals in het geval van Oekraïne), maar internationalisering betekent vooral dat je jezelf probeert in te bedden in structuren voorbij de landsgrenzen. Voor het festival betekent dit concreet het overstappen op Engels als primaire voertaal in de programmering (de communicatie blijft tweetalig) en het versterken van buitenlandse inbreng: niet alleen op het gebied van sprekers, maar ook van aanbod aan zines, aanwezige uitgevers en exposities. Er bestaat op dit moment geen Europees samenwerkingsverband van onafhankelijke stripfestivals (dat wil zeggen, degene die niet door grote uitgevers gedragen worden). We willen graag een rol spelen bij het opzetten daarvan.

5.2 Inclusiviteit

De doelstellingen op het gebied van inclusiviteit zijn besproken in paragraaf 4.1. Ter aanvulling blijkt uit publieksonderzoek van Rotterdam Festivals bij Cross Comix in 2022 dat tweederde van de bezoekers tot de groep 'heavy users' (geel/rood) behoort en slechts tien procent uit de 'light user' (groen) categorieën afkomstig is. Daarbij zij aangetekend dat een grote bezoekersgroep, de studenten, niet kon worden meegenomen omdat de hogescholen geen postcodegegevens afstaan. Zij zouden in de middengroep (blauw) van startende cultuurspeurders vallen. Bij evenredig meetellen zouden de medium users de grootste bezoekersgroep vormen.

Het is een expliciet doel om de light users op te zoeken op plekken waar zij zich bevinden met programma dat bij hen aansluit. De ervaring leert dat het bereiken van deze doelgroepen kostbaar is: wie van nature niet op cultureel aanbod gespitst is, vraagt meer overredingskracht om betrokken te raken en heeft er minder voor over.

5.3 Innovatie

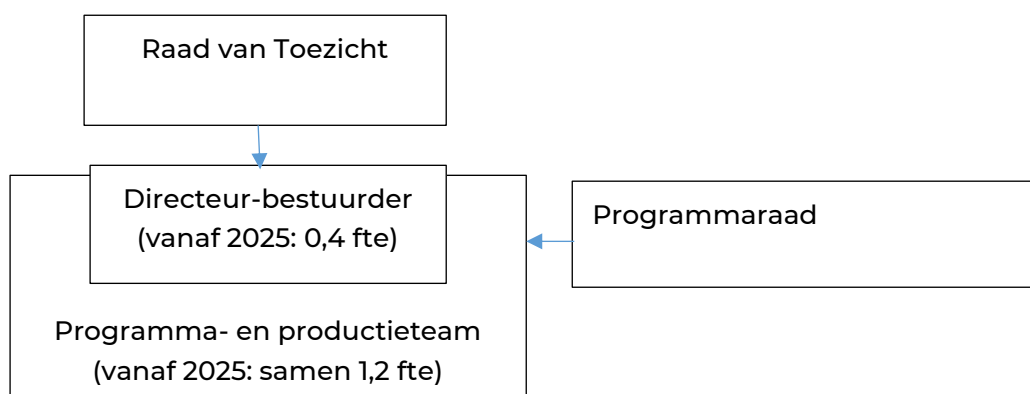
Voor een kleine organisatie is de voorgenomen inspanning op het gebied van interconnectiviteit groot. We durven daarom geen structurele inspanning op het gebied van innovatie te beloven. Maar als het project met MEE Rotterdam Rijnmond slaagt, opent dat in aanleg een nieuwe manier van communiceren met laaggeletterden die impact kan hebben op het leven van veel Rotterdammers. Dat zouden we dan graag, bijvoorbeeld via CityLab 010, nader exploreren, om het uitgewerkte idee vervolgens over te dragen aan de welzijnssector.

Met andere woorden, we hebben zeker de creatieve kracht om te innoveren en zullen potentiële innovaties voor de sector zeker niet laten lopen. Die zullen echter meer afhankelijk zijn van projectsubsidies dan van de structurele subsidie waarop deze aanvraag zich richt.

6 Bedrijfsvoering en financiën

6.1 Bedrijfsvoering

Personeel en organogram Stichting Cross Comix hanteert een RvT-model met één directeur-bestuurder, die eindverantwoordelijk is voor zowel het zakelijke als artistieke beleid. De directeur-bestuurder geeft als meewerkend voorman leiding aan een team waarin artistieke en productionele kennis geborgd is. Daarnaast is er een programmaraad die het team van artistieke input voorziet:

Alle medewerkers werken op basis van zzp-contracten. Tijdens het festival zijn tien à twintig vrijwilligers actief als zaalwacht, publieksbegeleider, runner, enzovoort. De werkzaamheden zijn niet van dien aard dat het aanvragen van een VOG noodzakelijk is.

Risicoparagraaf De stichting heeft geen huur- of arbeidscontracten. Alle activiteiten vinden binnen plaats, zodat er geen weerrisico bestaat. Evenmin is de voortgang van activiteiten afhankelijk van één persoon. Het grootste deel van de inkomsten bestaat uit fondsen en subsidies, die vooraf veilig gesteld worden. De financiële risico's voor de exploitatie zijn daarom beperkt. Wel is er een risico voor de liquiditeit vlak na het festival, als de kosten gemaakt zijn, maar fondsen nog moeten uitbetalen. Om die reden streeft Cross Comix naar een algemene reserve ter hoogte van de jaarlijkse opbrengst uit particuliere fondsen plus twintig procent van overheidssubsidies.

Investeringsparagraaf Cross Comix investeert met name in decorstukken en andere materialen die herbruikbaar zijn. Omdat ook eenmalig gebruik denkbaar is, worden de kosten hiervan in het jaar van aanschaf gemaakt.

Evenwichtige verdeling inkomsten Cross Comix heeft in de periode 2021-2024 ervaring opgedaan met meer dan tien verschillende particuliere fondsen. Voor het boek is een crowdfunding opgezet, die samen met de losse verkoop meer dan 30.000 euro opleverde. Met andere woorden, de organisatie heeft een breed palet aan mogelijkheden voor een evenwichtige verdeling van inkomsten. In hoeverre wervingsmethoden inzetbaar zijn, hangt uiteraard af van de situatie.

6.2 Meerjarenbegroting

De kerngedachte achter de meerjarenbegroting 2025-2028 is dat het vergroten van de reikwijdte van het festival gepaard gaat met een verdubbeling van het activiteitsniveau, van het bereikte aantal mensen en van de omzet. De meerjarenbegroting spreidt deze ambitie zo evenwichtig mogelijk over zowel de baten als de lasten.

BATEN	2022 jaarrekening	2023 prognose	2025-2028 aanvraag
Eigen Inkomsten (subtotaal)	73.667	36.335	63.000
1a1 Publieksinkomsten binnenland			
* Recette	2.922	4.863	9000
* Eenmalig project Rotterdam Stripstad	31.789		
* Verkoop van boeken en zines		1.472	4000
* Overige publieksinkomsten			
1a2 Publieksinkomsten buitenland			
1b Overige directe inkomsten			
* Sponsoring	56		
2 Indirecte inkomsten			
* Verhuur van decorstukken	1.400		
3 Bijdragen uit particuliere middelen			
* Private fondsen	37.500	30.000	50.000
* Particulieren			
B. Subsidies (subtotaal)	69.400	91.900	183.000
4 Totaal structureel OCW			
5 Totaal structureel Provincie ZH			
6 Totaal structureel Rotterdam	69.400	71.900	153.000
7 Totaal structureel landelijke fondsen			
8 Totaal structureel publ. subsidie overig			
9 Totaal eenmalige publieke subsidie			
* Stimuleringsfonds Creatieve Industrie		20.000	30.000
* Nederlands Letterenfonds			
Som der baten	143.067	128.235	246.000

LASTEN	2022 jaarrekening	2023 prognose	2025-2028 aanvraag
10 Beheerlasten (subtotaal)	11.416	15.500	37.000
10a Beheerlasten materieel			
* Kantoorkosten		2.000	6.000
* Algemene publiciteitskosten			3.000
10b Beheerlasten personeel			
* Zakelijk leider	10.000	12.000	25.000
* Boekhouder en accountant	1.416	1.500	3.000
D. Activiteitenlasten (subtotaal)	100.505	111.761	209.000
11a Activiteitenlasten materieel			
* Organisatiekosten festival	5.578	1.728	6.000
* Organisatiekosten speciale activiteiten			1.000
* Sprekers, artiesten, andere makers festival	14.441	31.982	44.000
* Sprekers, artiesten, andere makers specials	3.250		14.000
* Locatiehuur, techniek etc festival	9.956	11.161	15.000
* Locatiehuur, techniek etc specials	515		3.000
* Inrichting en materialen festival	12.246	10.517	15.000
* Inrichting en materialen specials	6.748		8.000
* Marketing voor festival	8.589	11.920	15.000
* Marketing specials			4.000
11b Activiteitenlasten personeel			
* Kernteam inzet festival	38.132	42.702	59.000
* Kernteam inzet specials			22.000
* Vrijwilligers inzet festival	1.050	1.751	2.000
* Vrijwilligers inzet specials			1.000
Som der lasten	111.921	127.261	246.000
SALDO	31.146	974	0

Toelichting op de baten

- We zetten in op een verdubbeling van de publieksinkomsten uit zowel kaartverkoop als zine-sales. De omvang van het eigen klantenbestand, het bereik van de sociale media en de opkomst bij verwante evenementen laten de haalbaarheid hiervan zien. Er is een traject ingezet om de marketing te versterken en de doelstelling te bereiken.
- Als de financiële basis van het festival veilig is gesteld, ontstaat meer ruimte voor bijzondere projecten, dan wel als onderdeel van het festival, dan wel als aparte activiteit. Dat vergroot de mogelijkheden voor financiering bij op publieksbereik of culturele innovatie gerichte fondsen.
- Cross Comix vraagt aan de gemeente Rotterdam een aanzienlijke ophoging van de subsidie, van 77.000 naar 153.000 euro per jaar. De vraag bestaat uit twee componenten:
 - Ondersteunen op het huidige niveau van het festival, zodat fondsen ingezet kunnen worden voor doorgroei. De projectopbrengst in 2023 was 50.000 euro en zal in 2024 hopelijk vergelijkbaar zijn.
 - Ondersteunen van de staande organisatie (meer uren voor zakelijke leiding en productieteam) voor de ontwikkeling van (inter)nationale netwerken om de positie van de organisatie te versterken en voor uitvoerende basiscapaciteit bij het verkennen van nieuwe projecten. Dit schatten we in op 25.000 euro die niet als projectsubsidie valt aan te vragen, omdat het kosten zijn die voorafgaan aan daadwerkelijke aanvragen.
- Het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie is een langjarige, maar overvraagde partner waarop we hopelijk een beroep zullen kunnen blijven doen bij de doorontwikkeling van onze concepten (we verkregen een bijdrage in 2021, 2023 en 2024). We schatten in dat het Stimuleringsfonds niet eindeloos zal willen bijdragen aan de basis van het festival op het bestaande niveau, wel voor nieuwe initiatieven.

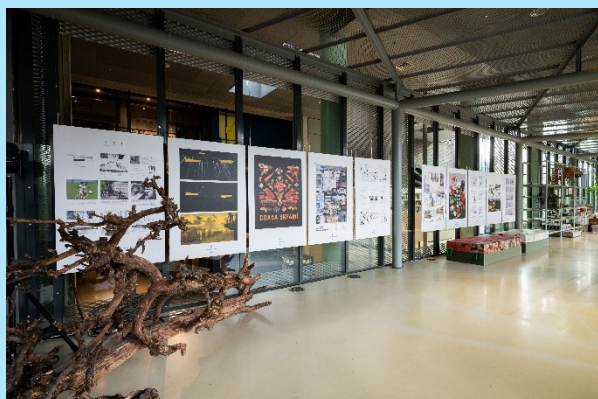
Toelichting op de lasten

- De kantoorkosten bestaan voor een groot deel uit opslag van herbruikbare materialen en uit reiskosten die samenhangen met de ontwikkeling van netwerken. Daarnaast gaat het om zaken als software en bijeenkomsten in de horeca (bij gebrek aan een eigen kantoor).
- De algemene publiciteitskosten betreffen de online zichtbaarheid buiten de festivalperiode.
- Voor de zakelijk leider is een urenuitbreiding voorzien voor verhoogde activiteit op het gebied van fondsaanvragen, het onderhouden en ontwikkelen van contacten en aansturing van de organisatie. De zakelijk leider is tevens meewerkend voorman bij de activiteiten.
- Het bedrag voor boekhouder en accountant is opgehoogd met het oog op het verhoogde activiteitenniveau.
- Voor de materiële activiteitenlasten is een onderscheid gemaakt tussen die voor het festival en overige activiteiten, zodat zichtbaar is waar de investeringen plaatsvinden. De overige activiteiten zijn begroot op een gemiddelde per activiteit. In de praktijk zullen we mikken op drie kleinere en één grote, in het oog springende activiteit waarvoor aanvullende fondsen zijn aan te spreken.
 - De organisatiekosten betreffen kleine posten, zoals reiskosten van medewerkers, catering voor medewerkers tijdens een evenement, kleine attenties voor gasten, enzovoort.

- Sprekers, artiesten en andere makers betreft degenen die optreden of exposeren tijdens de evenementen. Groei, inflatie en internationalisering zijn de drijvende krachten achter de ophoging van dit budget. Onder deze posten vallen ook kosten die makers maken voor hun aanwezigheid (met name reis en verblijf).
- Locatiehuur en techniek spreken voor zich. Als beeldgericht festival zijn we het aan onze stand verplicht topkwaliteit voor schermen en projectie te huren.
- Inrichting van locatie betreft de huur van meubilair (van bierbanken tot vitrinekasten), het vervaardigen van decorstukken, transport, aankoop van materiaal voor workshops, inkoop van zines voor verkoop, enzovoort.
- Onder marketing valt de vormgeving van website, social media uitingen, flyers, posters, enzovoort. Bij papieren uitingen – nog altijd belangrijk – gaat het ook om druk en distributie. Daarnaast maken advertenties deel uit van de marketingmix.
- Bij de personele activiteitenlasten uit het groeiende activiteitsniveau zich in een toename van het aantal uren voor medewerkers (programmering, productie en marketing) en vrijwilligers tijdens het festival.

Financiële situatie

Met een algemene reserve van 35.000 euro (ruim dertig procent van de jaaromzet) en een liquiditeitsratio boven de zes is Cross Comix financieel gezond. Niettemin streeft de organisatie naar verdere verhoging van de algemene reserve om liquiditeitsproblemen direct na het festival te voorkomen. Van subsidies wordt 20% pas na afrekening van de prestatie verkregen. Voor fondsen is dit 100%. In 2023 ging dit om een totaal van bijna 50.000 euro dat moest worden voorschoten.

Beeldverslag Cross Comix 2023 (6/6): de expositie van Oekraïense makers was na het festival een maand lang te zien in het Nieuwe Instituut, met speciaal voor dat gebouw ontworpen achterzijde.

Foto's Rotterdam Centraal: Michelle Urbiztondo.

Overige foto's: Hans Tak.

Coverbeeld: Xaviera Altena